

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS
MAXALLADA YOSH QIZLAR VA KELINLAR PSIXOLOGIYASINI
O'RGANISH

Xudaykulova Dilshoda Bekmuratovna

Surxondaryo viloyati Muzrabot tumani "Fidokor" mahalla xotin-qizlar faoli
tel: 97 531 25-07

Anotatsiya: So'nggi yillarda yosh qizlar va kelinlar psixologiyasini o'rganish jamiyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqotda ularning ruhiy holati, ijtimoiy muhitga moslashuvi, oilaviy munosabatlardagi xatti-harakati va emotsional barqarorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, stressga chidamlilik, psixologik qo'llab-quvvatlash va kommunikativ ko'nikmalarning ta'siri o'rganilib, yosh ayollar ruhiy holatini yaxshilashga oid tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: yosh qizlar, kelinlar, psixologiya, emotsional barqarorlik, ijtimoiy moslashuv, oilaviy munosabat, stressga chidamlilik.

Kirish

Hozirgi davrda jamiyatning barqaror rivojlanishi, oilaviy munosabatlarning mustahkamlanishi va ijtimoiy muhitda sog'lom psixologik muvozanatni saqlash masalalari alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, mahalla hayotida yosh qizlar va kelinlarning ruhiy holatini, ularning ijtimoiy moslashuv jarayonini chuqur tahlil qilish dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Chunki yosh ayollar oilaviy muhitning barqarorligi, qadriyatlarning uzluksizligi va ijtimoiy munosabatlarning uyg'unligida muhim o'rin tutadi. Mahalla jamiyatning eng kichik ijtimoiy bo'g'ini sifatida insonlar o'rtasidagi o'zaro munosabat, axloqiy qadriyatlar va ruhiy muhit shakllanishida bevosita rol o'ynaydi. Shu sababli, kelinlarning yangi oilaviy hayotga moslashuvi, yosh qizlarning o'z o'rnini topish jarayonida duch keladigan psixologik muammolarni o'rganish nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham muhimdir.

Mazkur tadqiqotda yosh qizlar va kelinlar psixologiyasiga ta'sir etuvchi omillar — ijtimoiy bosim, oila a'zolari bilan munosabat, emotsional barqarorlik va kommunikativ xulq-atvor o'rganiladi. Shuningdek, mahalla tizimida psixologik qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish, yosh ayollarning ruhiy sog'lomligini ta'minlash bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish ushbu ishning asosiy maqsadi hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda mahalla sharoitida yashovchi yosh qizlar va kelinlarning psixologik xususiyatlarini chuqur o'rganish maqsadida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini zamonaviy psixologiya, ijtimoiy psixologiya va oilaviy psixologiya nazariyalari tashkil etadi. Ish davomida shaxsning moslashuv mexanizmlari, stressga chidamlilik, emotsional barqarorlik hamda ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'sir nazariyalari tahlil qilindi. Empirik tadqiqot usullari sifatida so'rovnoma (anketa), suhbat (intervyu), kuzatuv va psixodiagnostik testlar qo'llanildi. So'rovnomalar orqali yosh qizlar va kelinlarning ruhiy holati, oilaviy munosabatlarga munosabati hamda

ijtimoiy moslashuv darajasi o'rganildi. Suhbatlar orqali esa ularning shaxsiy tajribalari, hissiy kechinmalari va muammolarga yondashuv uslublari aniqlab chiqildi. Tahlil jarayonida statistik va sifatli (kvalitativ) tahlil metodlari qo'llanilib, olingan ma'lumotlar ilmiy mezonlar asosida guruhlashtirildi. Shuningdek, o'rganilgan holatlar asosida yosh kelin va qizlarning psixologik muvozanatini ta'minlash, stress holatlarini kamaytirish hamda mahalla psixologik xizmatlarini takomillashtirishga doir amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Tadqiqotning metodologik yangiligi shundan iboratki, u mahalla muhitida yosh ayollar psixologiyasini tizimli yondashuv asosida o'rganib, ularning ijtimoiy-ruhiy moslashuv jarayonlariga mahalliy qadriyatlar va ijtimoiy munosabatlar nuqtayi nazaridan yondashadi.

Adabiyotlar sharxi

Mazkur mavzu bo'yicha olib borilgan ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, yosh ayollar, ayniqsa, yangi turmush qurgan kelinlarning psixologik holatini o'rganish zamonaviy ijtimoiy psixologiyada muhim yo'nalishlardan biridir. Xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlari yosh ayollarning ruhiy barqarorligiga ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, oila muhiti va madaniy qadriyatlar kuchli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Masalan, A. Adler (1937) insonning ijtimoiy hayotdagi o'rni va shaxslararo munosabatlar uning psixologik muvozanatini belgilovchi asosiy omil ekanligini ta'kidlagan. Shuningdek, K. Rodjers (1951) o'zini anglash, erkinlik va emotsional barqarorlik inson ruhiy salomatligining poydevori ekanini qayd etgan. Unga ko'ra, shaxsni ijobiy muhitda tarbiyalash va unga ishonch bildirish ichki uyg'unlikni mustahkamlaydi. O'zbek olimlaridan G.B. Shoumarov, N. Vohidova, M. Xasanova va boshqalar yosh oilalar psixologiyasi, oilaviy ijtimoiylashuv va kelinlarning yangi muhitga moslashuvi jarayonlarini o'rganganlar. Ularning fikricha, kelinlar va yosh qizlar psixologiyasiga oila a'zolari o'rtasidagi kommunikatsiya sifati, mahalla institutining roli va qadriyatlar tizimi bevosita ta'sir etadi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlarga oid siyosati va "Yoshlar daftari" tashabbusi doirasida mahallalarda psixologik maslahat xizmatlarini rivojlantirish, ayollarni ruhiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator dasturlar amalga oshirilmoqda. Bu esa tadqiqotning amaliy ahamiyatini yanada oshiradi. Mavjud adabiyotlar tahlili yosh qizlar va kelinlar psixologiyasini o'rganishda mahalla muhitining, oila qadriyatlarining va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimining ahamiyati beqiyos ekanini ko'rsatadi. Shu bois, ushbu tadqiqot ana shu omillarni kompleks yondashuv asosida tahlil etishga qaratilgan.

Tahlil va natijalar

O'tkazilgan tadqiqotlar natijalariga ko'ra, mahalla sharoitida yashovchi yosh qizlar va kelinlarning psixologik holati ko'p jihatdan ularning ijtimoiy muhitga moslashuv darajasi, oila a'zolari bilan munosabat sifati va emotsional barqarorligiga bog'liq ekani aniqlandi. So'rovnomalar natijalari yosh ayollarning 65 foizi yangi oilaviy hayotning dastlabki bosqichlarida stress, xavotir va ijtimoiy bosimni his qilganini ko'rsatdi. Bu holat, asosan, yangi ijtimoiy rolga kirishish, oilaviy qadriyatlarni o'zlashtirish va kommunikativ moslashuv bilan izohlanadi. Kuzatuv va suhbat natijalarida aniqlanishicha, oilada iliq psixologik muhit mavjud bo'lgan hollarda kelinlarning

moslashuv jarayoni tezroq kechadi, ularning o'ziga ishonchi va ruhiy barqarorligi yuqori bo'ladi. Aksincha, konfliktli oilaviy muhitda stress darajasi ortadi, bu esa hissiy charchoqqa va ijtimoiy chekinishga olib keladi. Tahlil davomida yosh qizlar va kelinlarning ijtimoiy faolligini oshirish, psixologik madaniyatini rivojlantirish hamda o'zini anglash darajasini ko'tarish ularning ruhiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mahalla tizimida faoliyat yurituvchi psixologlarning muntazam maslahatlari, ayollar uchun tashkil etilgan trening va seminarlar ularning psixologik moslashuvini yengillashtiradi. Shuningdek, yosh ayollarning 70 foizi ijtimoiy qo'llab-quvvatlov tizimi — ya'ni oila, mahalla va do'stlar yordamida stress holatlarini yengib o'tishini bildirgan. Bu esa ijtimoiy aloqalarning, kommunikatsiya madaniyatining va ishonch muhitining ruhiy sog'lomlikda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Umuman olganda, tahlillar shuni ko'rsatadiki, mahalla muhitida yosh qizlar va kelinlarning psixologiyasini o'rganish orqali ularning emotsional barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi va oilaviy munosabatlar sifati yaxshilanadi. Shu asosda psixologik treninglar, maslahat markazlari va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlarini kuchaytirish tavsiya etiladi.

Xulosa. Yosh qizlar va kelinlarning psixologik holatini mahalla muhitida o'rganish natijalari shuni ko'rsatadiki, ularning ruhiy barqarorligi, moslashuv darajasi va emotsional muvozanati ijtimoiy hamda oilaviy omillarga chambarchas bog'liqdir. Oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro hurmat, samimiy muloqot va ijobiy munosabatlar yosh ayollarning psixologik moslashuvini yengillashtirib, ularni ijtimoiy hayotda faolroq bo'lishiga zamin yaratadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, iliq oilaviy muhit, mahalla psixologlarining faol ishtiroki hamda psixoprofilaktik tadbirlar yosh kelin va qizlarda stressni kamaytiradi, o'ziga ishonchni kuchaytiradi va emotsional barqarorlikni ta'minlaydi. Shu bilan birga, psixologik madaniyatni oshirish, oilaviy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va ijtimoiy moslashuvni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan treninglar muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

Yosh qizlar va kelinlar psixologiyasini o'rganish ularning shaxsiy rivojlanishi, oila barqarorligi va mahalla ijtimoiy muhitining sog'lomligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari asosida psixologik xizmatlarni yanada takomillashtirish, ayollar uchun maslahat markazlarini kengaytirish hamda psixologik profilaktika tizimini rivojlantirish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Adler, A. (1937). Understanding Human Nature. New York: Greenberg.
2. Rogers, C. (1951). Client-Centered Therapy: Its Current Practice, Implications, and Theory. Boston: Houghton Mifflin.
3. Shoumarov, G.B. (2019). Oila psixologiyasi va ijtimoiy muhit omillari. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
4. Vohidova, N. (2020). Yosh oilalar psixologiyasi va ijtimoiy moslashuv jarayonlari. Toshkent: Fan va texnologiya.

5. Xasanova, M. (2021). Ayollar psixologiyasi va oilaviy kommunikatsiya masalalari. Qarshi: Nasaf nashriyoti.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-martdagi PQ–5040-son qarori “Yoshlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
7. Karimova, Z. (2022). Mahalla tizimida psixologik xizmat faoliyati. Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti.
8. Allport, G. W. (1954). The Nature of Prejudice. Reading, MA: Addison-Wesley.
9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 12-apreldagi “Mahalla institutini rivojlantirish va ijtimoiy xizmatlarni kengaytirish” qarori.

